

A decorative graphic on the left side of the slide, consisting of a network of light blue lines and small circles, resembling a circuit board or a neural network, extending from the top and bottom edges towards the center.

PSYCHOLOGIE VÝVOJOVÁ

POŽADAVKY – ZÁPOČET

- Přečtení a prezentace knihy
 - Publikovaná po roce 2000 – ODBORNÁ
 - Přednes informací o této knížce na semináři (cca 20 min)
 - Přednes tématu ze sylabu
 - Cca 20 min.
 - Informace z ODBORNÉ literatury
 - Adekvátní forma přednesu

POŽADAVKY – ZKOUŠKA

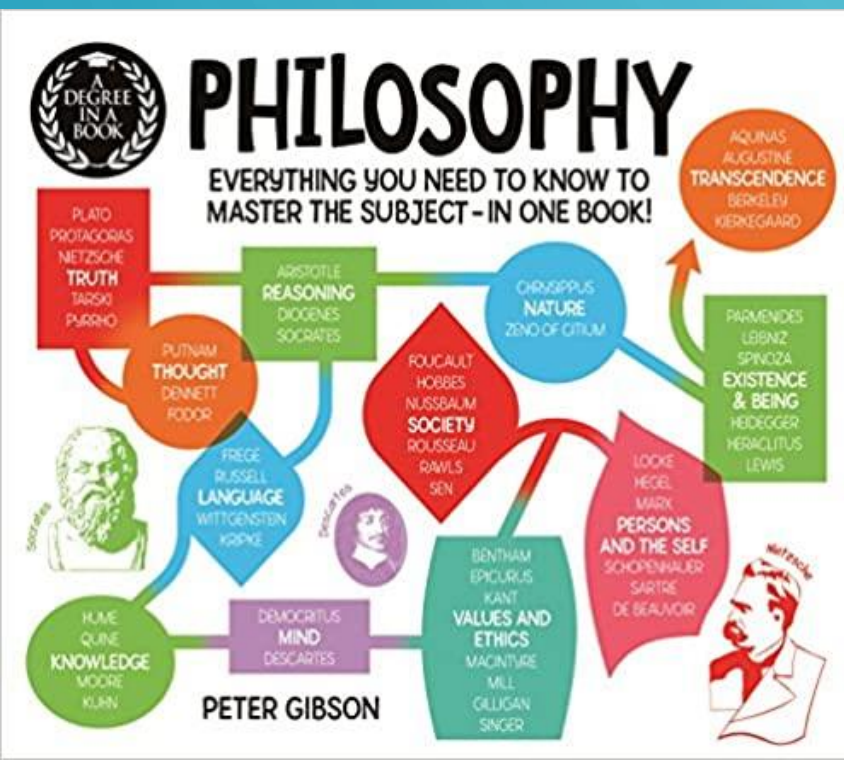
- Písenný test
- Cca 20 otázek
- Obsah přednášek

DOTAZNÍK:

- <https://dotaznik.oushi.upol.cz/questionnaire/start/24/broker/web/assignment/20>

PSYCHOLOGIE OBECNÁ A VÝVOJOVÁ JAKO VĚDECKÁ DISCIPLÍNA

- Co je to věda? – jak se liší od např. filozofie?

PSYCHOLOGIE OBECNÁ A VÝVOJOVÁ JAKO VĚDECKÁ DISCIPLÍNA

- Psychologie jako věda:
 - zabývá se chováním, prožíváním, myšlením

PSYCHOLOGIE OBECNÁ A VÝVOJOVÁ JAKO VĚDECKÁ DISCIPLÍNA

- Významné psychologické směry 20. a 21. století.

ZÁKLADNÍ PODOBORY PSYCHOLOGIE – TEORIECIKÉ

- - poskytují základní popis a vysvětlení psychologických jevů, jejich třídění a vzájemné vztahy
- 1. Obecná psychologie
- 2. Sociální psychologie
- 3. Ontogenetická (vývojová) psychologie
- 4. Psychologie osobnosti
- 5. Psychopatologie
- 6. Psychologická metodologie
- 7. Dějiny psychologie

PODOBORY PSYCHOLOGIE – APLIKOVANÉ

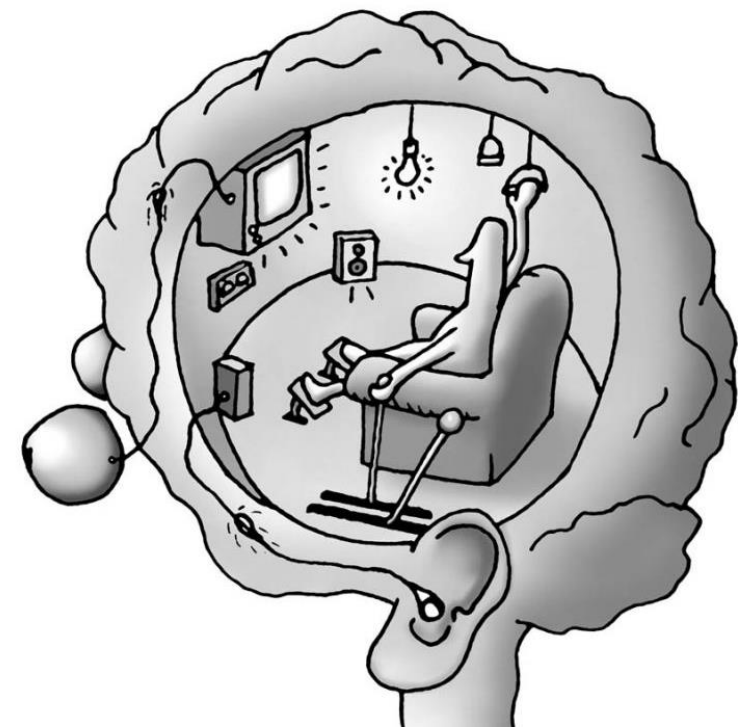
- zkoumají psychické jevy, které se projevují v souvislosti s určitou praxí
- 1. Pedagogická psychologie
- 2. Poradenská psychologie
- 3. Forenzní psychologie
- 4. Psychologie práce
- 5. Klinická psychologie
- 6. Inženýrská psychologie

SPECIÁLNÍ PSYCHOLOGICKÉ DISCIPLÍNY

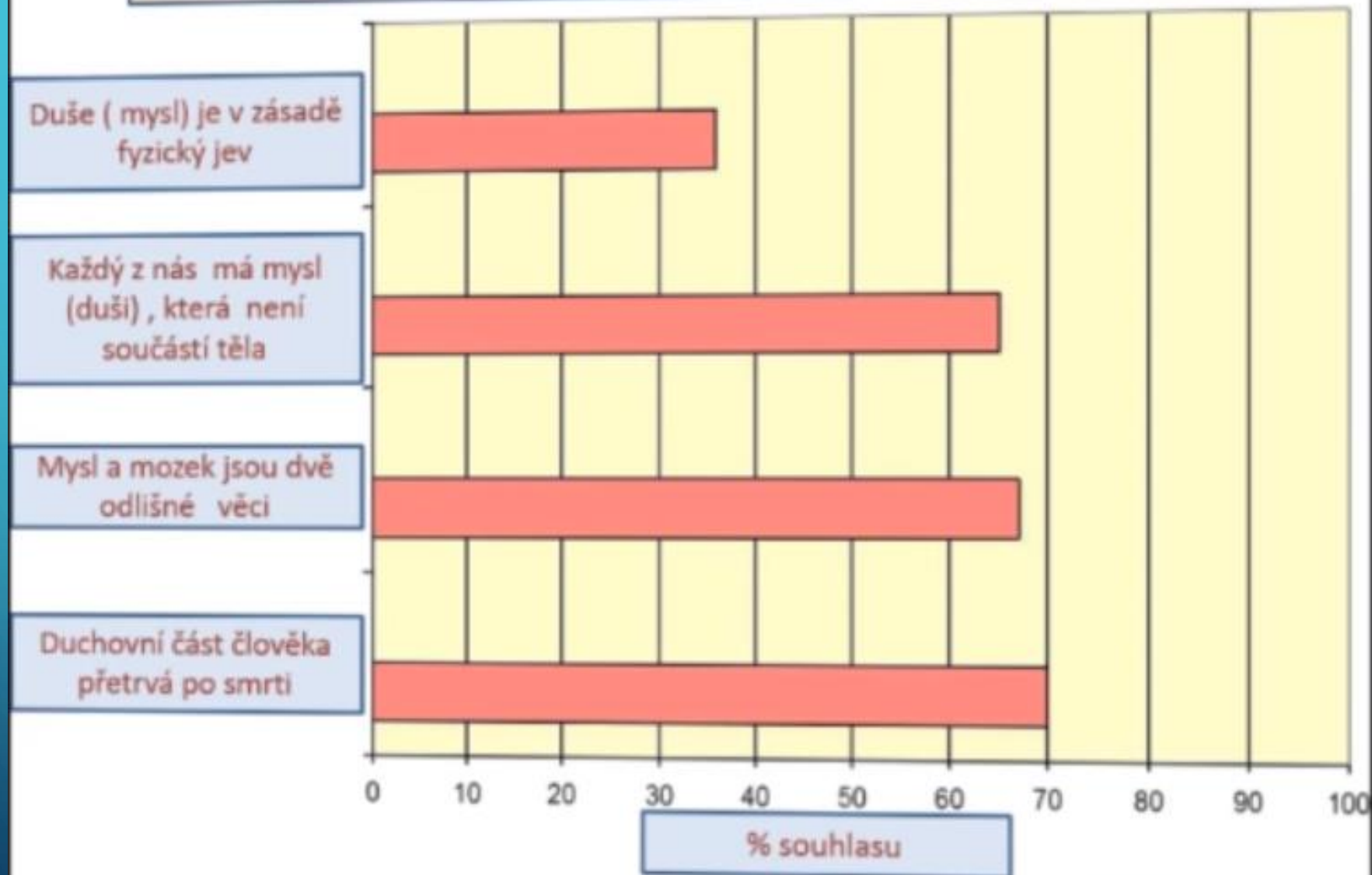
- 1. Psychometrie
- 2. Biopsychologie
- 3. Farmakopsychologie
- 4. Psycholingvistika
- 5. Zoopsychologie

BIOLOGICKÉ ZÁKLADY PSYCHIKY

- V tradici, ze které se psychologie vyvinula byla biologická podstata psychických procesů upozaděna. O jakou tradici se jednalo?
- Kdo si myslí, že mysl může existovat nezávisle na „těle“ ?

Přesvědčení o vztahu mysli a těla : % souhlasu s tvrzením (N= 250)

Demertzi et al, Annals NY Acad Sci; 2009

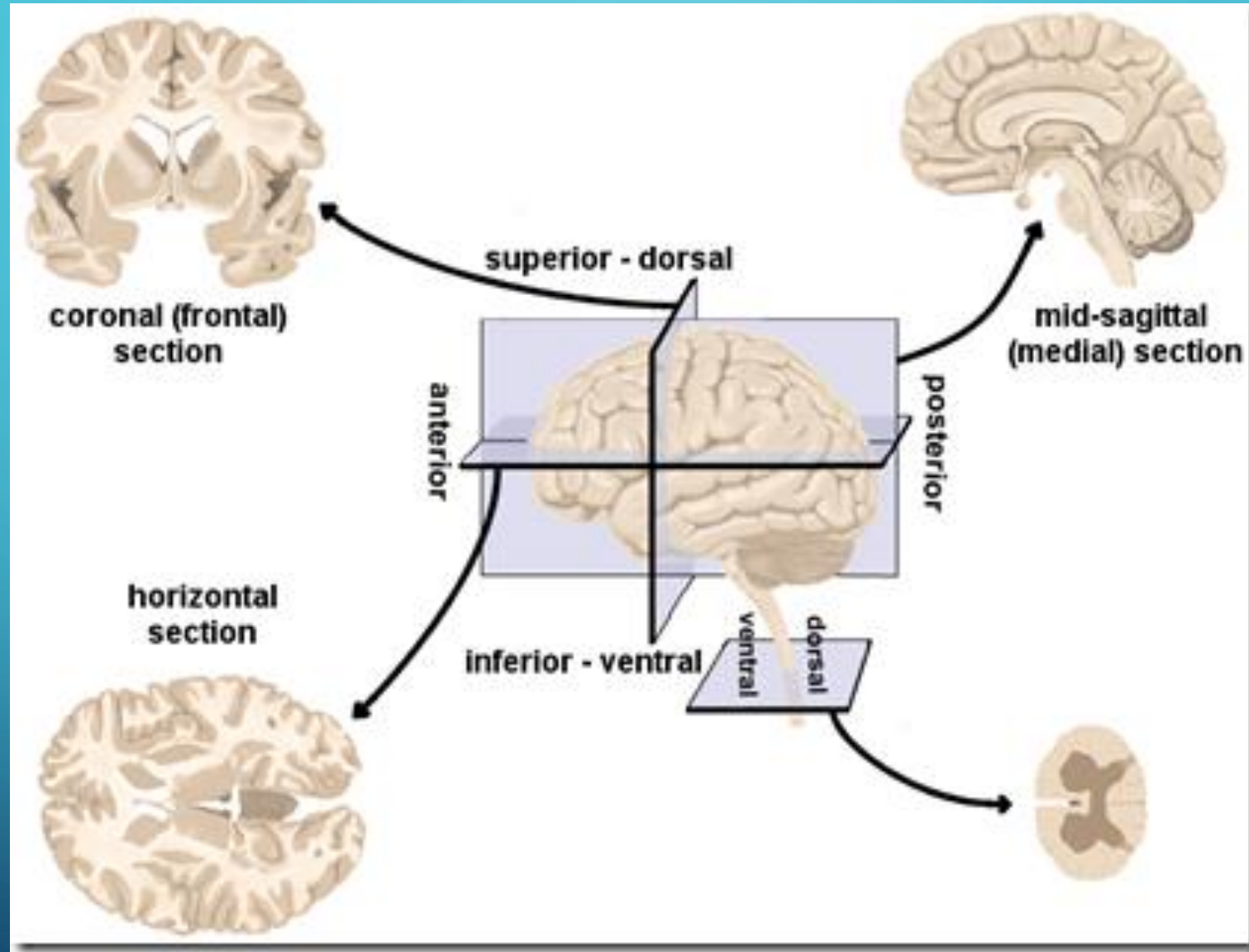
PHINEAS P. GAGE (1823–1860)

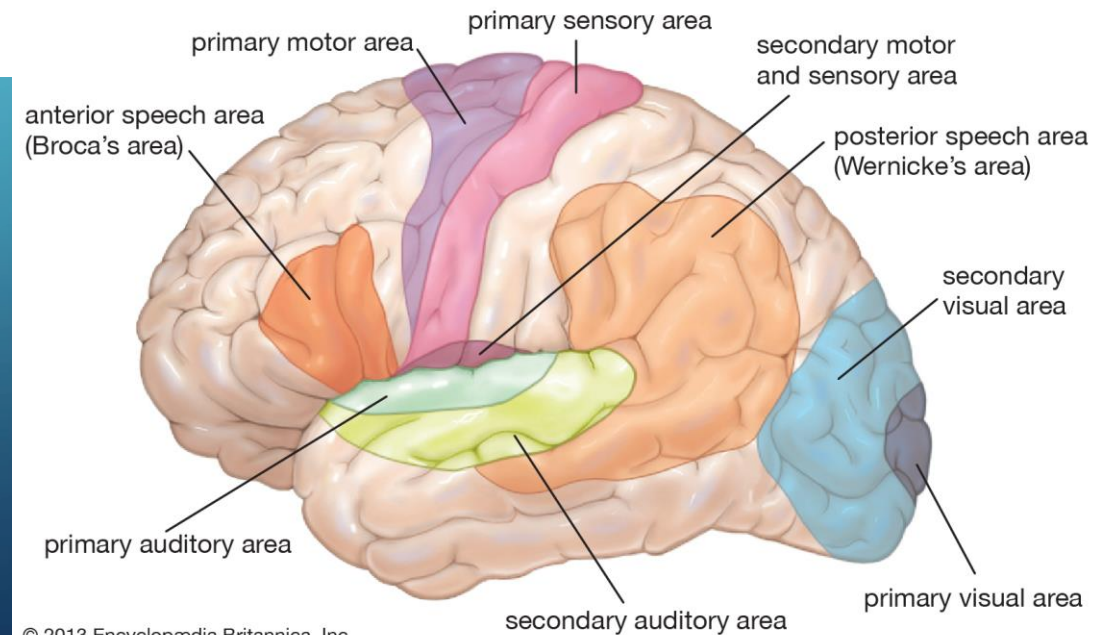
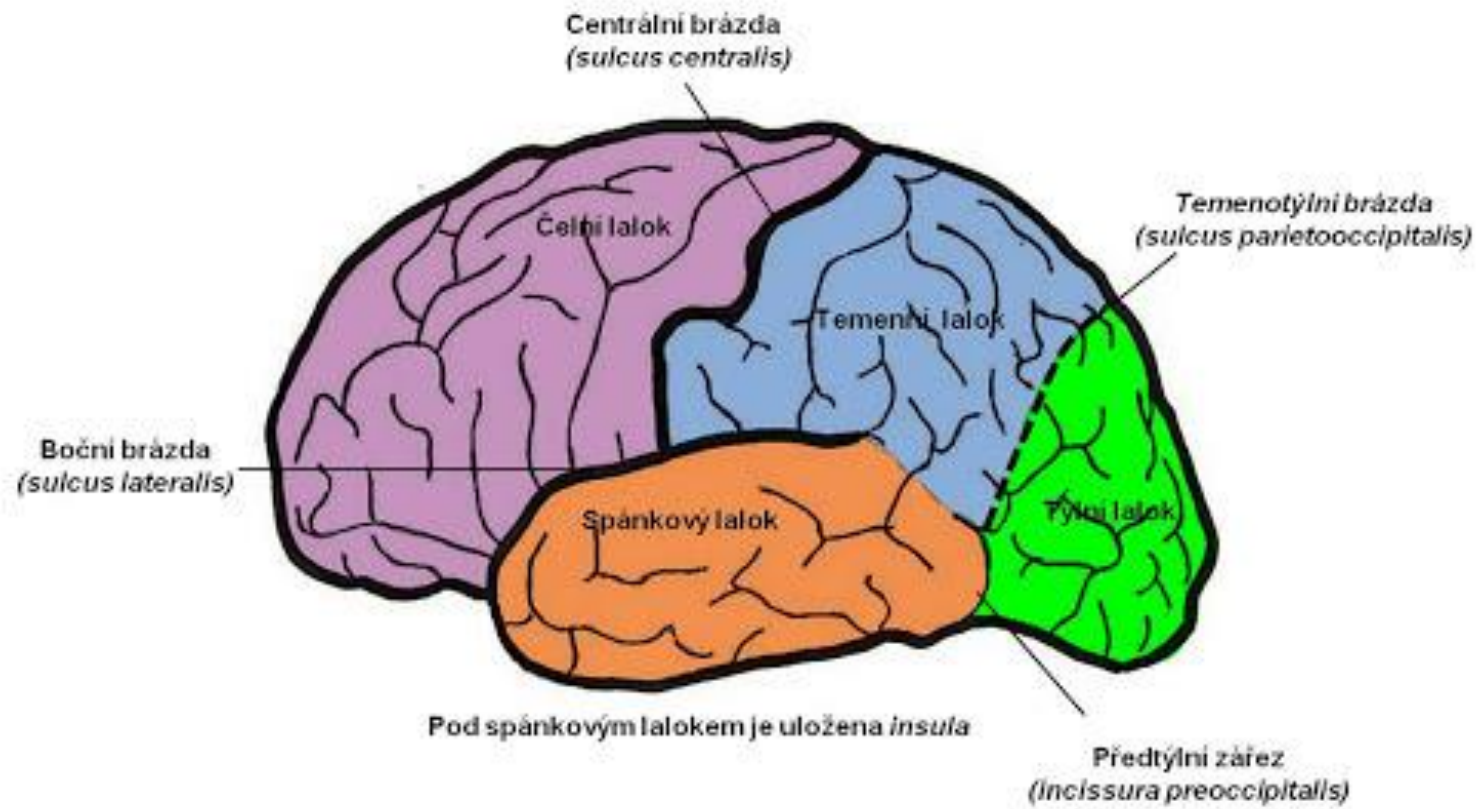

ZÁKLADNÍ STAVBA NERVOVÉ SOUSTAVY

- Mozek, mícha → CNS
- Nervové buňky: neurony (šedá hmota mozková)
- Spojení mezi neurony: axony, synapse (bílá hmota mozková)
- https://www.youtube.com/watch?v=A9zLKmt2nHo&ab_channel=leighneedleman

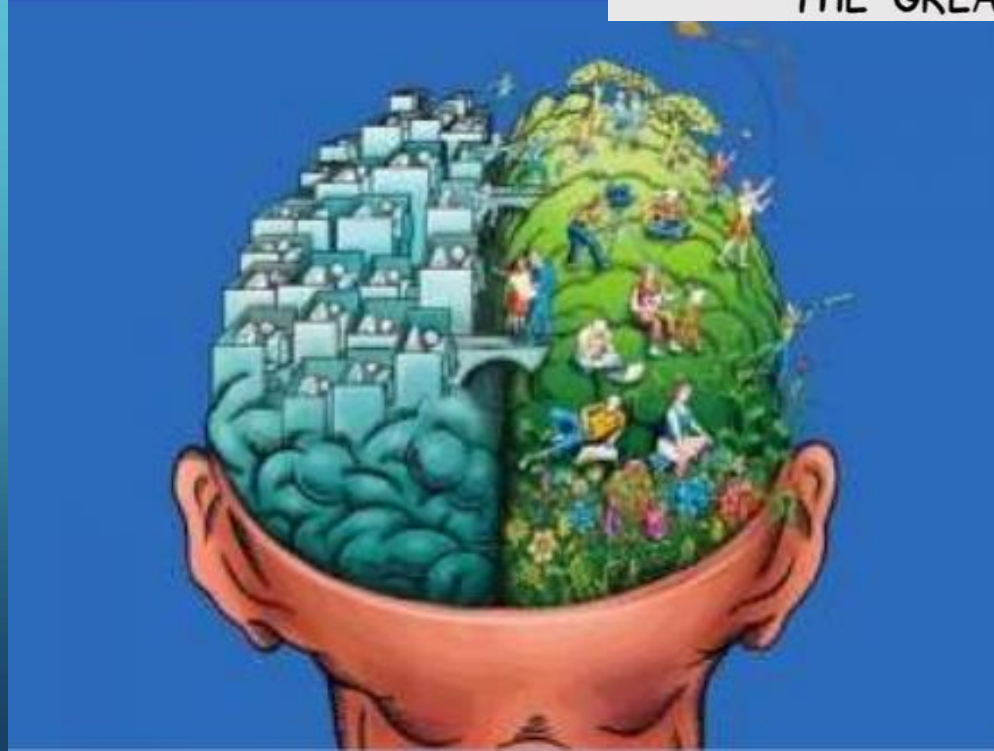

STAVBA LIDSKÉHO MOZKU

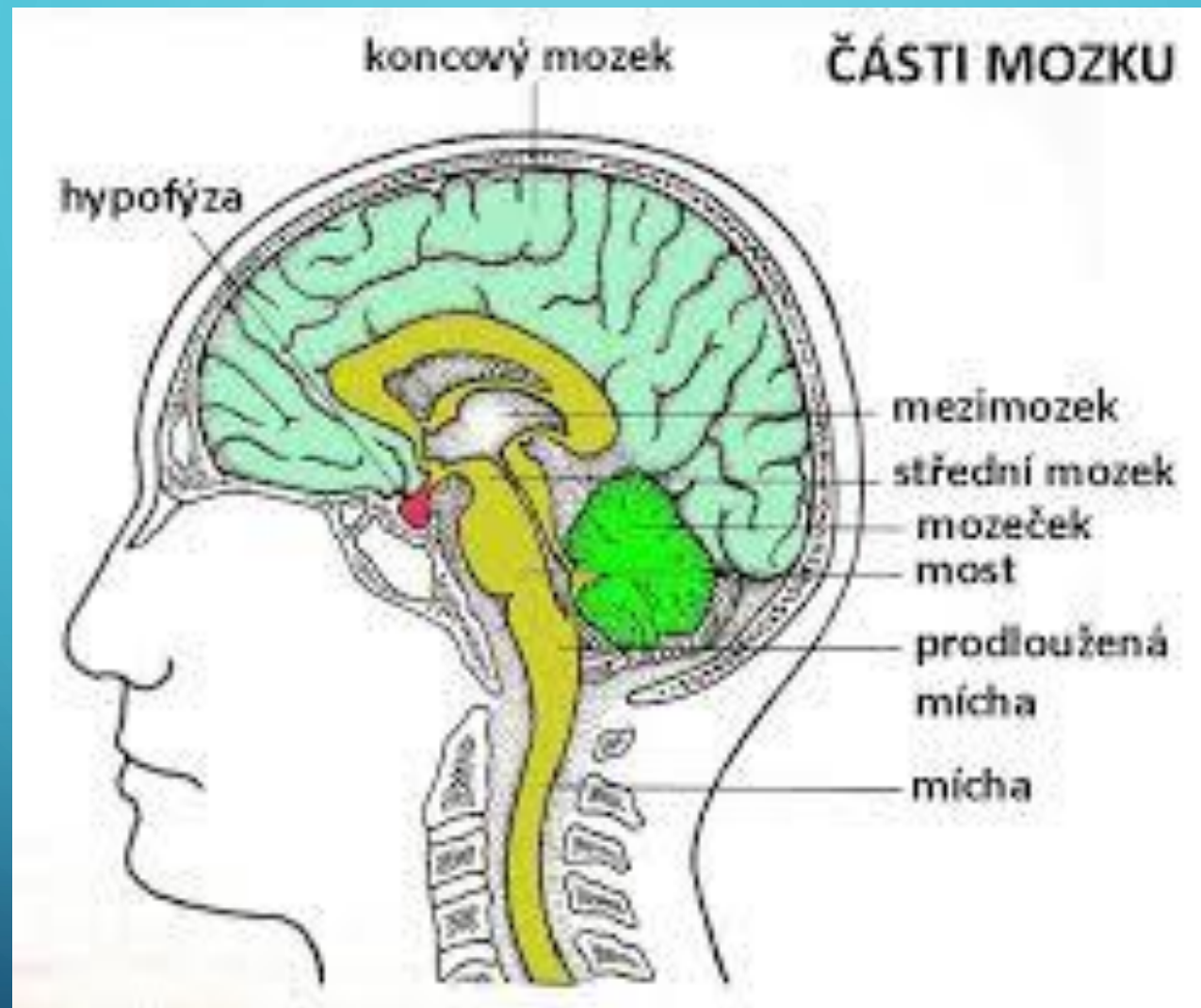
- Dvě hemisféry
spojené Kalózním
tělesem –
tvořeným svazby
bílé hmoty

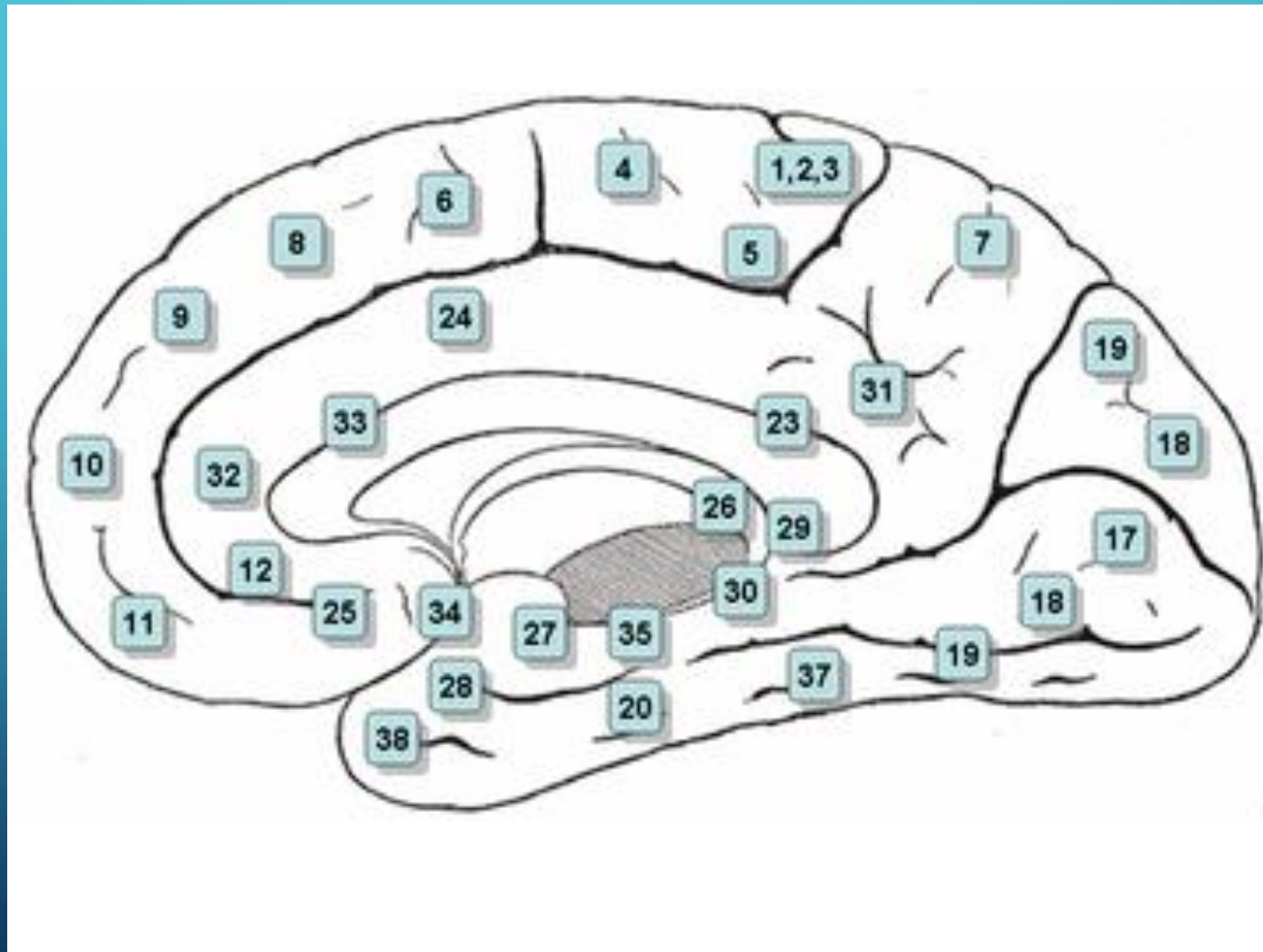
KIM PEEK (1951 - 2009)

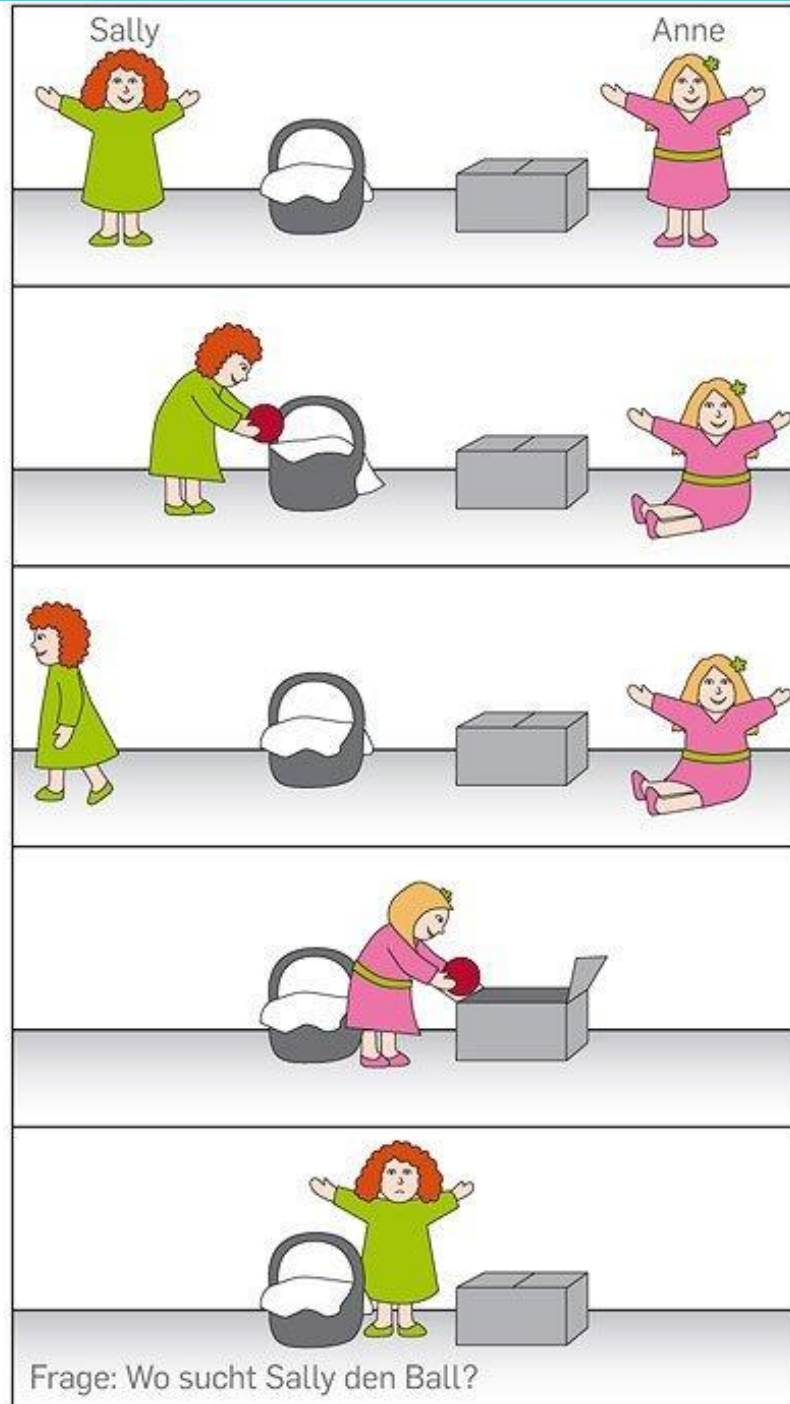
- Člověk, který pravděpodobně trpěl poruchou autistického spektra
- Jeho intelektové schopnosti se pohybovaly na hranici podprůměrné inteligence
- Přečetl však za celý život okolo 12 000 knih, přičemž si dokázal velmi přesně vybavit i mikroskopické detaily obsahu těchto knih → geniální paměť
- Pravděpodobně dokázal číst dvě stránky naráz!

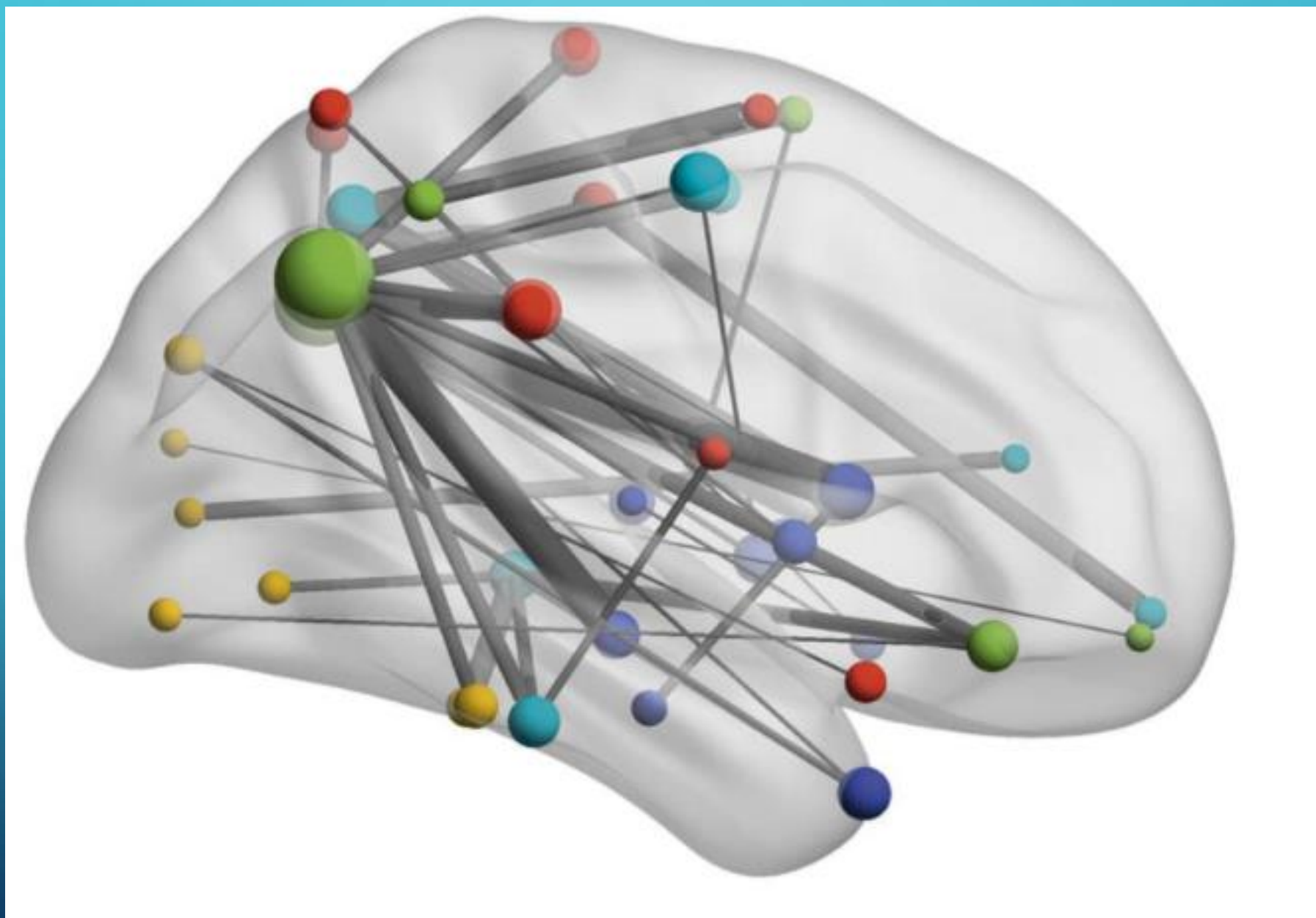

BRODMANNOVA MAPA

Home

200

4,685

44K

Režim celé obrazovky ukončíte stisknutím klávesy

F11

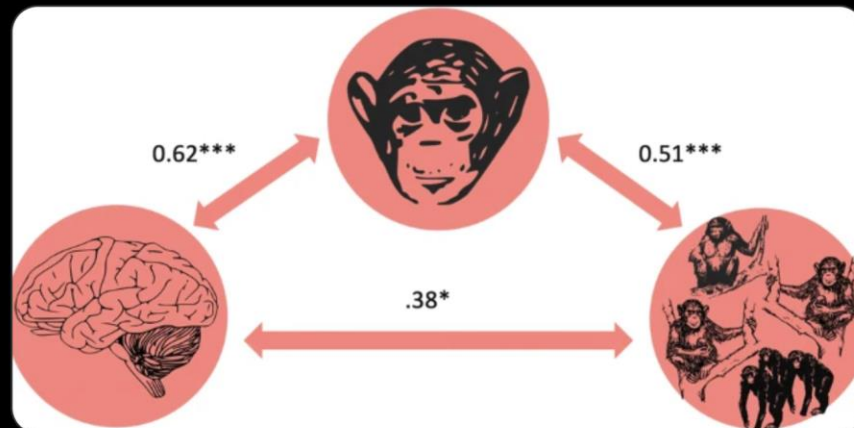
Fatima M Felisberti @ffelisberti · 8h

The Social Face Hypothesis.

We replicated Dunbar's observation: average brain weight predicted average social network size.

...confirming that primate brain and face co-evolved in response to meeting the increased social demands of one's environment.

link.springer.com/article/10.100... ✓

1

1

You might like · See more

Search Twitter

Politics · Trending

Europe

199K Tweets

Politics · Trending

Russia

990K Tweets

Trending

#openscience

[Show more](#)

Who to follow

SIPS

@improvingpsych

Follow

Hadley Wickham ✓

@hadleywickham

Follow

[Show more](#)

PopularLatestNewsletters

The Atlantic

Sign InSubscribe

HEALTH

Social Connection Makes a Better Brain

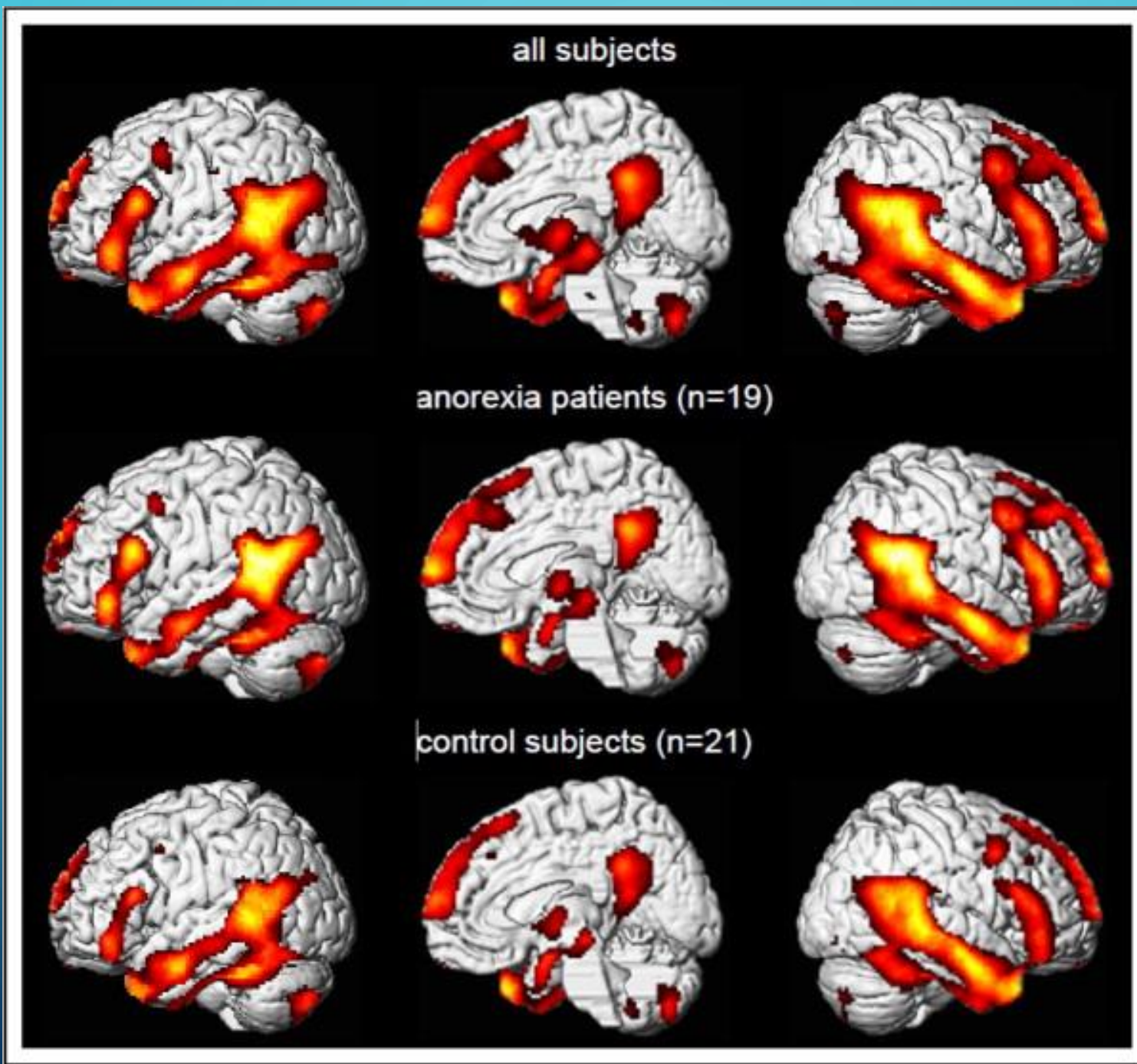
Recent trends show that people increasingly value material goods over relationships—but neuroscience and evolution say this goes against our nature.

By Emily Esfahani Smith

OCTOBER 29, 2013SHARE

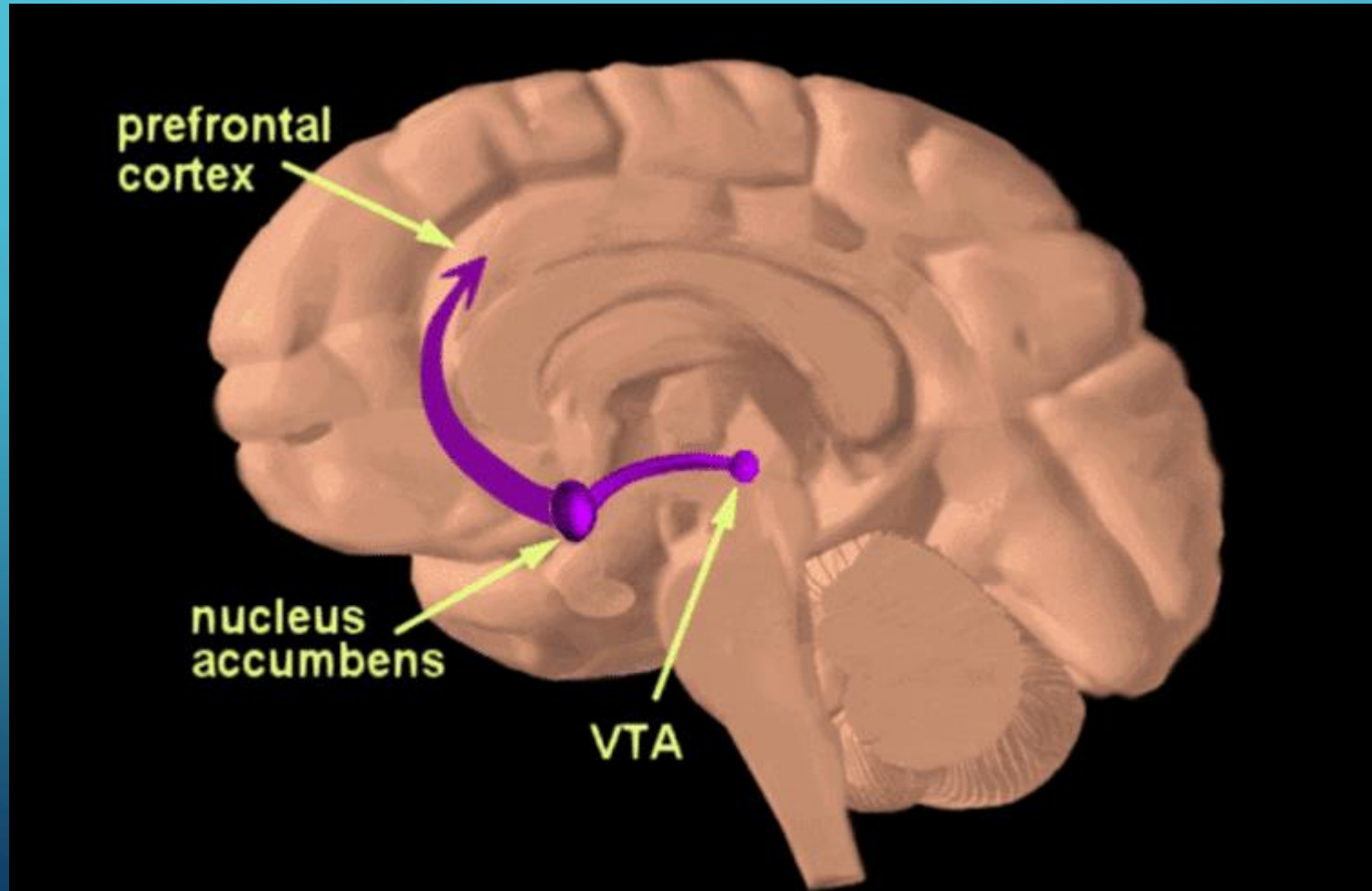
Enjoy unlimited access to The Atlantic. | [Sign in](#)

Subscribe Now

- https://www.researchgate.net/figure/Brain-activation-for-the-theory-of-mind-ToM-versus-non-ToM-tasks-Note-Statistical_fig1_230575698

SYSTÉM ODMĚNY

PSYCHICKÉ PROCESY

- Vnímání
- Imaginace
- Myšlení a řeč
- Paměť a učení

VNÍMÁNÍ (PERCEPTION)

- základní předpoklad života je **poznávání**, abychom mohli poznávat musíme **VNÍMAT**
- východisko vnímání:
- senzorické procesy
- *vnímání je základní poznávací psychický proces, při kterém prostřednictvím smyslových orgánů dochází k vytváření obrazu vnitřní i vnější skutečnosti. (Denglerová, 2009)*
- *Podstatou percepce je odhalování smysluplných celků v chaotických senzorických informacích, které probíhá v lidské mysli. (Plháková, 2003)*

VJEM

- výsledek vnímání je **vjem** – celkové psychické obrazy objektů existující mimo naši
 - mysl a působící na naše smysly
- vjemem myslíme celistvost objektu
- jak byste popsali jablko?
- jablko má různé vlastnosti - barva, tuhost, tvar, vůně, teplota, chuť, povrch
- vjem se skládá z počitků
- **čítí** – poznávací proces, jehož výsledkem je počitek = zahrnuje pouze jednu vlastnost objektu

VNÍMÁNÍ

- podle smyslu se vjemy (i počitky) rozdělují na zrakové, sluchové, chuťové, hmatové a čichové
- každý jedinec má citlivost nastavenou jinak (např. zvuk motoru) a je dána kulturním a sociálním prostředím
- *podprahové vjemy, syndrom fantomového údu*

POZORNOST

- důležitá vlastnost při selektivě vnímání, určující zaměření na určitý předmět
- má biologický význam, pomocí níž identifikujeme působící podnět, na který můžeme následně účelně reagovat
- rozlišujeme:
 - bezděčná p. – obsahuje i orientačně pátrací reflex (I. P. Pavlov – odezva na změny okolí)
 - úmyslná p.
- základní vlastností pozornosti je výběrovost - selektivita
- „coctail-party fenomén“

VLASTNOSTI POZORNOSTI

- **Selektivita** - schopnost zaměřit se na určitý objekt
- **Koncentrace** – vymezení omezeného počtu psychických obsahů, kterými se vědomě zabýváme
- **Distribuce** – pozornost se rozděluje mezi několik různých podnětů, 2-3 činnosti můžeme provádět pouze tehdy, jsou-li zautomatizované
- **Kapacita** - vymezení množství objektů, které člověk může postřehnout současně (za 0,2 sekundy jsme schopni zachytit 4-5 objektů)
- **Stabilita** – určení časového intervalu, v jehož průběhu jsme schopni soustředěně
 - sledovat jediný podnět

PORUCHY POZORNOSTI

- ADHD – Attention deficit and hyperactivity disorder
- **Typ převážně nepozorný**
- jestliže 6 nebo více příznaků nepozornosti (ale méně než 6 příznaků hyperaktivity-impulzivity) přetrvává nejméně 6 měsíců. Tento typ je rovněž znám jako ADD, resp. porucha pozornosti (attention deficit disorder). Jsou jakoby zasnění, mají „svůj svět“.
- **Typ převážně hyperaktivní-impulzivní**
- jestliže 6 nebo více příznaků hyperaktivity-impulzivity (ale méně než 6 příznaků nepozornosti) přetrvává nejméně 6 měsíců.
- **Kombinovaný typ**
- jestliže 6 nebo více příznaků nepozornosti a 6 nebo více příznaků hyperaktivity-impulzivity přetrvává nejméně 6 měsíců. Tento typ ADHD je nejčastější u dětí a dospívajících.

Příznaky nepozornosti:
Postižený jedinec

často není schopen věnovat pozornost detailům nebo z nedbalosti dělá chyby ve školních úlohách, v práci nebo při jiných činnostech,

má potíže s udržením pozornosti během plnění úkolů nebo při hře,

působí, jako by neposlouchal, přestože mluvíte přímo na něj,

často nedodrжуje pokyny a nedokáže dokončit školní úlohy, domácí práce nebo úkoly na pracovišti (nikoliv však díky úmyslnému odporu nebo neschopnosti porozumět pokynům),

má zpravidla potíže s organizováním úkolů a činností,

se často straní, nebo se zdráhá zabývat úkoly, které vyžadují dlouhodobé duševní úsilí,

ztrácí věci, které jsou nezbytné pro úkoly nebo činnosti (např. hračky, zadání školních úloh, tužky, knihy nebo nástroje),

Příznaky hyperaktivity/impulzivity:
Postižený jedinec

si často hraje s rukama nebo s nohama, nebo se vrtí na sedadle,

často odchází z místa ve třídě nebo za jiných okolností, při kterých se očekává sezení,

nadměrně běhá nebo leze do výšek bez ohledu na situaci (u dospívajících nebo dospělých to může být omezeno na subjektivní pocity neklidu, roztěkanosti),

má zpravidla potíže hrát si nebo se potichu zabývat volnočasovými aktivitami,

je jakoby v neustále pohybu nebo „poháněn motorem“,

často nadměrně mluví,

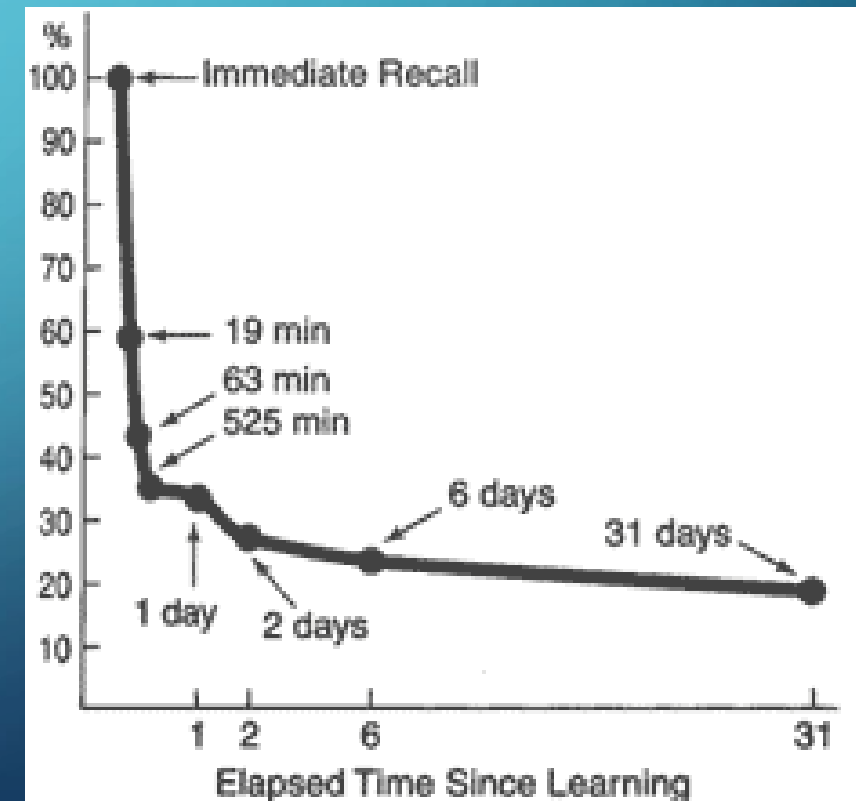
vyhrkává odpovědi ještě před dokončením dotazu,

PAMĚŤ A UČENÍ

- schopnost zaznamenávat životní zkušenost
- bez paměti by normální psychické fungování nebylo možné

EBBINGHAUS (1850-1909)

- učil se nazpaměť nesmyslné slabiky
- kapacita krátkodobé paměti je 5-7 prvků
 - křivka zapomínání
 - zapomínání je zpočátku velmi rychlé, ale postupně se zpomaluje

FÁZE PAMĚTI

1. Vštípení (kódování)

- transformace senzorických vstupů do podoby mentálních reprezentací, které lze uložit do paměti

2. Uchování (retence)

- proces podržení nebo uchování zakódované informace v paměti po různě dlouhé časové údobí

3. Vybavení (reprodukce)

- vyhledávání informace v dlouhodobé paměti a její vyvolávání zpět do vědomí

MODELY PAMĚTI

1. Senzorická, ultrakrátká paměť

- uchovává informace ze smyslů, podrží je po nezbytný čas a ke stanovení toho, zda jsou důležité, či nikoliv
- trvá pár sekund
- součástí je
 - ikonická paměť – vizuální informace
 - echoická paměť – sluchové informace
 - haptická paměť – hmatové informace
- <https://www.youtube.com/watch?v=LRxJenTtASE>

2. KRÁTKODOBÁ PAMĚŤ

- podržení informací, které aktuálně potřebujeme ke svým psychickým aktivitám
- může udržet různé smyslové modality (sluchové, zrakové etc)
- trvá 15-30 sekund, pak se rozpadají paměťové stopy
- subsystém: **konceptuální paměť** – uchováváme významy nebo myšlenky obsažené
 - především v mluvené řeči a psaných textech
- kapacita se pohybuje kolem „magického čísla“ 7 ± 2 , jednotlivé položky mohou být slova nebo čísla, ale i komplikované
- **mnemotechnické pomůcky** – usnadňují uložení informací do dlouhodobé paměti

3. DLOUHODOBÁ PAMĚŤ

- Hipokampus – klíčová neurální oblast
- pasivní komponenta paměti, která slouží k uskladnění značného množství informací
- proces **konsolidace** (zpevnění, ustálení) pamětních stop trvá asi 30 minut
- 2 typy:
 - **explicitní** – musí projít vědomím
 - A) epizodická paměť – uchování a vybavení si události nebo příhod, které jsou prostorově umístěny, časově datovány a subjektivně prožívány
 - součástí je **autobiografická paměť** - osobní zážitky našeho života
 - B) sémantická paměť – uchování a užívání znalostí o slovech a pojmech, jejich vlastnostech a vzájemných vztazích
 - faktické znalosti o světě, Jak dlouho se vaří vajíčko?
 - **implicitní** - může probíhat bez účasti vědomí
 - automatizované senzomotorické dovednosti – běh, jízda na kole, hra na hudební nástroj

PORUCHY PAMĚTI

- Amnézie
 - **anterográdní** – neschopnost vštípit si do paměti zážitky po vzniku poruchy
 - **retrográdní** – neschopnost vybavovat si zážitky z doby před vznikem amnézie
- **Dětská amnézie** – není porucha
 - neschopnost vybavovat si vzpomínky na události prvních tří let života
 - hipokampus není ještě zralý

CO JE TO VÝVOJ ?

- 1. Vývoj jako řada zákonitých změn
- 2. Evoluce a involuce
- 3. Diferenciace a integrace
- 4. Vývoj jako iniciativa
- 5. Učení jako mechanismus vývoje

ZÁKLADNÍ MECHANISMY VÝVOJE

- 1. Zrání
- 2. Učení

VÝVOJOVÁ STÁDIA

J. Langmaier (1991):

- popis a charakteristika změn typických pro určité období
- základ pro odvození obecných zákonitostí vývoje psychiky:
zkušenost

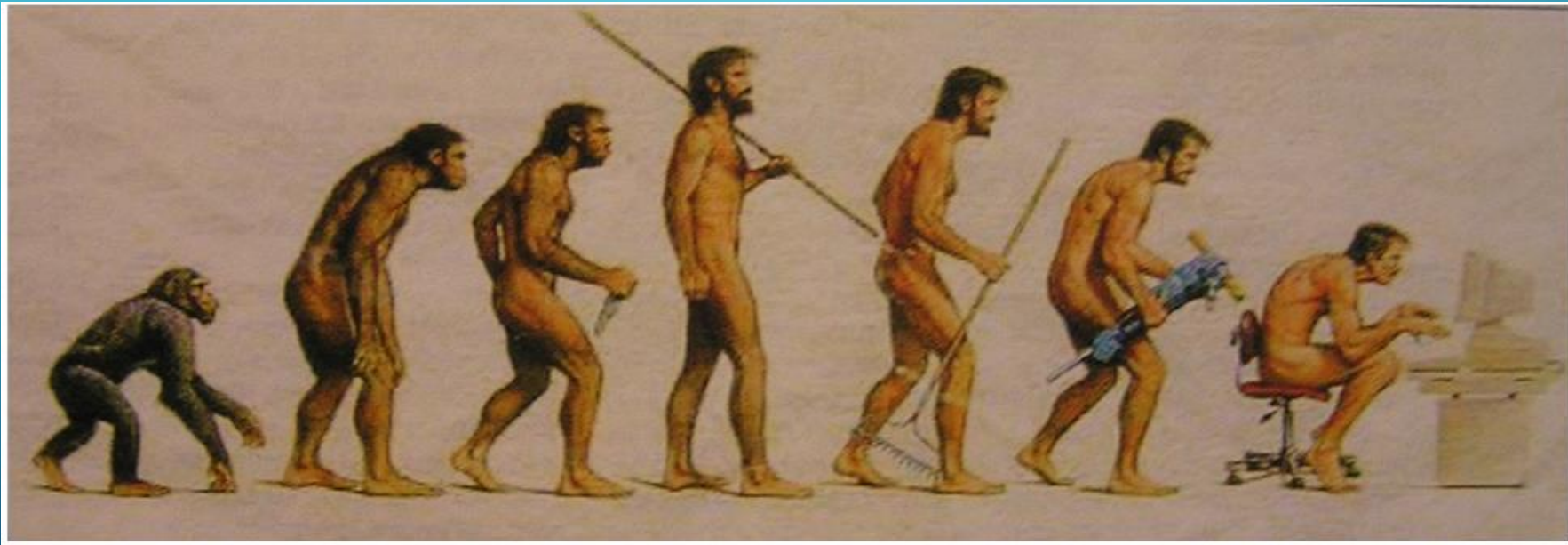
VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE

DEFINICE:

zabývá se psychikou člověka v různých věkových etapách

FYLOGENEZE

vývoj lidského druhu v historii

ONTOGENEZE

vývoj člověka od narození do smrti

VÝVOJOVÁ STÁDIA

ETAPA

VĚK

- Prenatální
- Novorozenecké období
- Kojenecké
- Batolecí
- Předškolní
- Mladší školní věk
- Puberta
- Adolescence
- Dospělost
 - Mladší, zralá
 - Střední
- Stáří
 - Počínající
 - Stáří
 - dlouhověkost

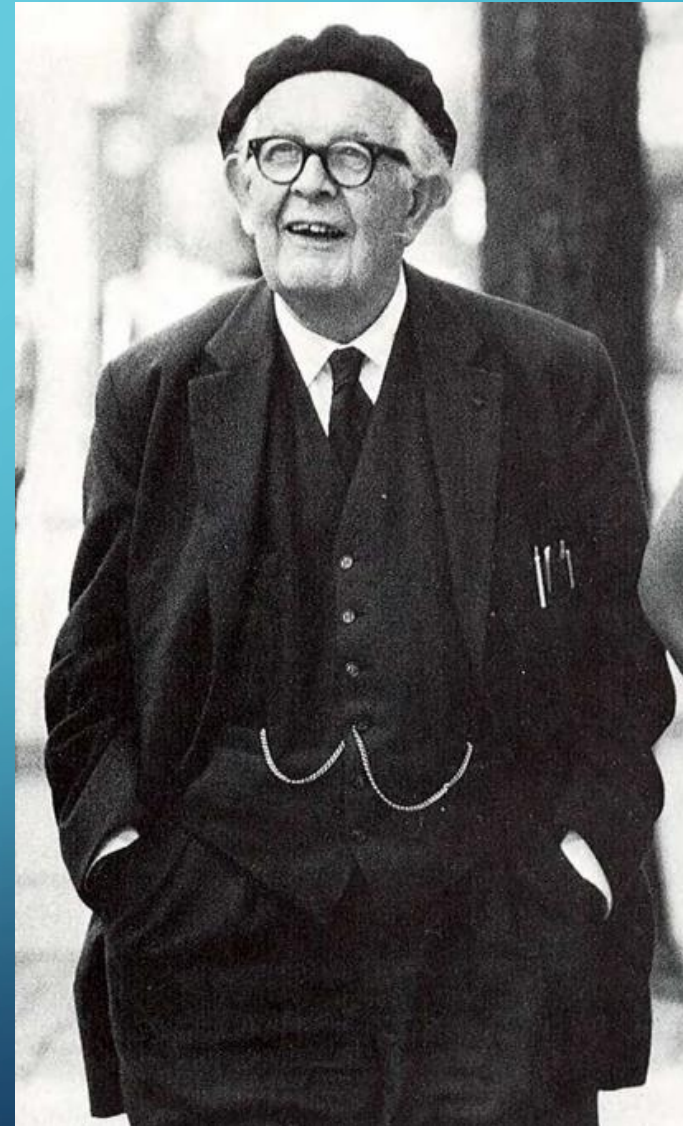
- početí do narození
- 1.měsíc (6 týdnů)
- do 12. měsíců
- 1 rok do 3 let
- 3 - 6 let
- 11-12 let
- 11-12/15 let
- do 20 – 22 let
- 20 až 60 let
 - 25- 30 let; 31 – 44let
 - 45 – 60 let
- 60. a 75. rokem
 - 60 – 74
 - 75 – 89
 - od 90 výše

ETAPA

PŘIBLIŽNÝ VĚK

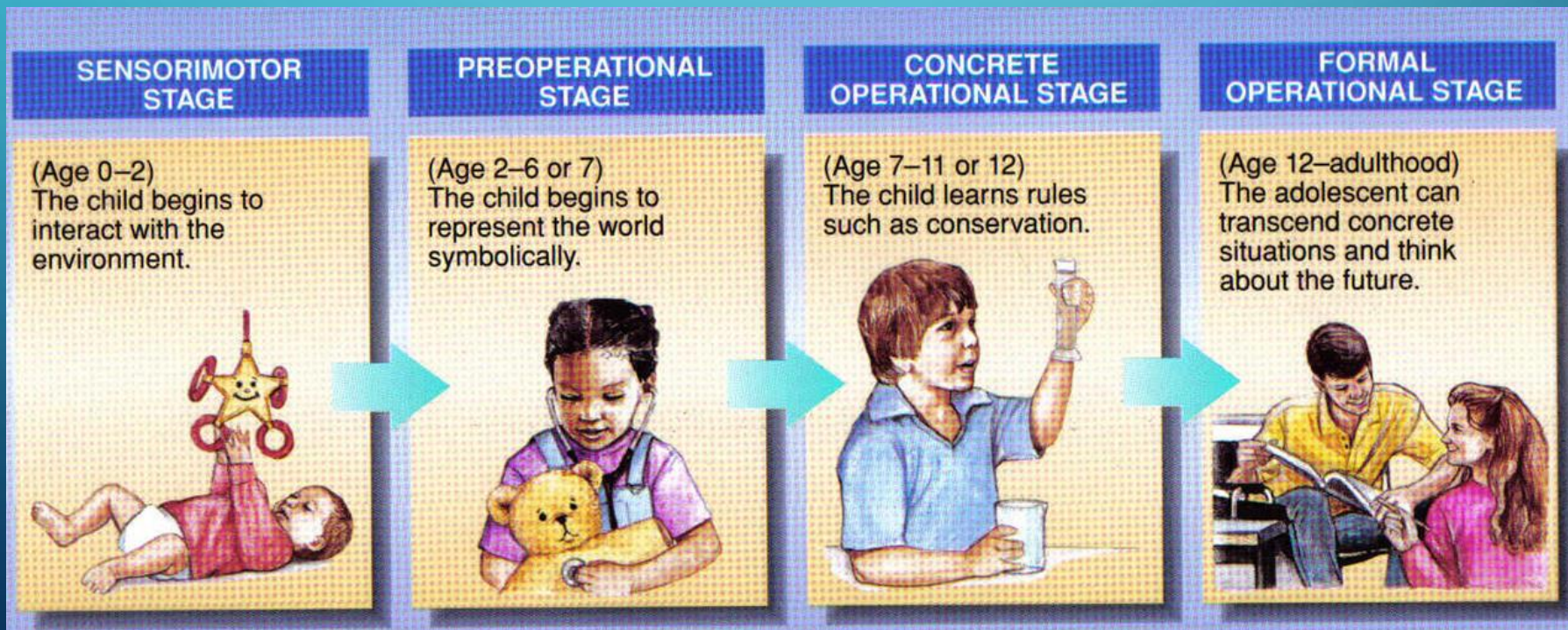
FÁZE KOGNITIVNÍHO VÝVOJE DLE PIAGETA

Vývojová teorie švýcarského filozofa, přírodního vědce a biologicky orientovaného vývojového psychologa **Jeana Piageta** patří k vlivným psychologickým konceptům současnosti, přestože se týká "jen" jedné stránky ontogeneze člověka - **kognitivního vývoje**

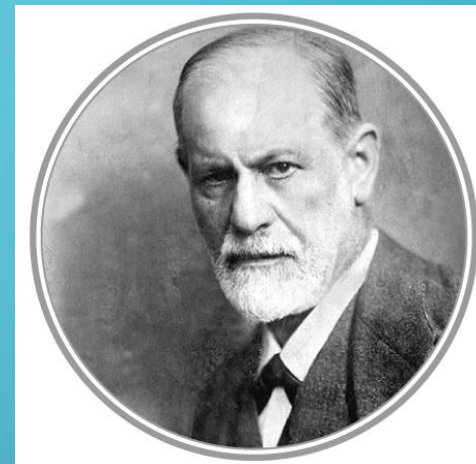
FÁZE KOGNITIVNÍHO VÝVOJE DLE PIAGETA

- 1) **Senzomotorické** (0-2 roky) - odlišuje sebe od objektů
- 2) **Předoperační** (2-7 let) – egocentrické myšlení, třídí jevy podle jednoho rysu
- 3) **Konkrétních operací** (7-11 let) – logické myšlení o konkrétních pojmech
- 4) **Formálních operací** (od 12 let) – abstraktní myšlení

VÝVOJOVÁ STÁDIA DLE SIGMUNDA FREUDA

- Rakouský lékař a psycholog, zakladatel psychoanalýzy S. Freud považoval za podstatu psychického vývoje *vývoj libida*
 - **životní energie**, kterou spojoval s principem slasti.
- Člověk podle Freuda lokalizuje pocit slasti a blaha v průběhu své ontogeneze do různých tělesných oblastí. Každá vývojová etapa či fáze s sebou nese i určitý model setkávání jedince s okolním světem.

VÝVOJOVÁ STÁDIA DLE SIGMUNDA FREUDA

- Stádium orální (do 1. roku života)
- Stádium anální (2. a 3. rok života)
- Stádium falické (4. rok dítěte)
- Stádium latence (od 5 let do začátku dospívání)
- Stádium genitální (od 11/12 let)

ORÁLNÍ STÁDIUM

- Hlavním zdrojem libosti a uspokojení dítěte (pudové) je stimulace orální oblasti:
 - fáze orální závislosti - sání z prsu, cucání palce, hraček
 - fáze orálně agresivní – prořezáváním zubů a kousáním

Frustrace, se kterou se musí jedinec v tomto období vyrovnat je odstavení dítěte. Míra uspokojení pak následně může mít vliv na vlastnosti osobnosti – optimismus, lehkověrnost, manipulativnost při dobrém uspokojení; podezíravost, pesimismus nebo závistivost naopak při nedostatečném uspokojení.

Osoby fixovány do tohoto stádia (přílišné uspokojování potřeb dítěte) – tendence udržet si ústa jako svoji primární erotogenní zónu – projevuje se jak v sexu, tak ale i v orientaci na jídlo, kouření, nových poznatcích („hltáme je“).

Chtějí být přehnaně zahrnováni péčí a pozorností, jsou zaměřeni na přijímání, dávání jim činí problémy. Většinou srdečný vztah k dětem, mateřství, přírodě a obecně k ženám.

ANÁLNÍ STÁDIUM

- Zdroj uspokojení se z orální oblasti přesouvá na anus. Uspokojení je tedy výsledkem zadržování a vypuzování exkrementů.
- Zdrojem frustrace pak bývá odmítnutí exkrementů rodiči (exkrement dítě považuje jako dárek pro rodiče) a výchova k udržování tělesné čistoty.
- Nadměrné požadavky rodičů na čistotu – nadměrná pořádkumilovnost, šetrnost a tvrdohlavost přílišná schovávavost – sklon k nepořádnosti, plýtvání a uvolněnosti.
- Anální charakter (přílišné nároky rodičů na čistotu) – spořivost, hromadění majetku a peněz (peníze=exkrementy), případně až k lakotě, sklony ke sběratelství, perfekcionismus.

STÁDIUM FALICKÉ

- Místo uspokojení se přesouvá na oblast genitálu.
- Freud říká, že chlapci hodnotí svůj penis jako cenný majetek a dívky jím zatím závidí.
- ➤ Oidipovský komplex = láska chlapce k matce – zahrnuje přání tělesného kontaktu, zvědavost na nahé tělo, nevědomé incestní přání. Otec je chápán jako rival. Normálně strach z potrestání vede chlapce k potlačení sexuálních přání vůči matce a k identifikaci s otcem (agresor), což s sebou nese i všechny atributy otce, zároveň tedy i jeho moc. Tím se vlastně oidipovský komplex vyřeší a chlapec přebírá mužskou roli.
- ➤ **Elektřin komplex** (oidipovský komplex u děvčat) – Freud ho příliš nepopisoval, protože předpokládal, že se jedná o stejný proces. Rivala vidí děvčata v matce, rozřešení je tedy v identifikaci s matkou.

STÁDIUM LATENCE

- Období stability, emoční a sexuální přání ustupují do pozadí.

STÁDIUM GENITÁLNÍ

- Ukončením tohoto období je dle Freuda vývoj člověka dokončený.
- Nastupuje heterosexuální chování.
- Freud předpokládal, že člověk se vyvinul z druhu, který měl období puberty v 5-6 letech, genitální stádium tedy navazovalo na falické.
- U člověka je stádium latence jen přechodné stádium, během kterého si osvojí kulturní normy, poznatky a sociální role.

ERIK ERIKSON A OSM VĚKŮ ČLOVĚKA

- dánský a severoamerický psycholog, psychoanalytik.
- Významné dílo: „Osm věků člověka“.
- Prodloužení vývojového pohledu na celý život člověka (od kolébky do smrti).
- Na každém stupni vývoje si jedinec musí vyřešit psychosociální konflikt (krizi). Výsledek této krize vede jak ke zdravým, tak nezdravým rysům v osobnosti.

- Erikson byl student a blízký spolupracovník Sigmunda Freuda v Rakousku. Spolupracoval též s jeho dcerou Annou Freudovou. Zpočátku považoval svoji teorii za přepracovanou verzi Freudovy teorie psychosexuálního vývoje.
- Souhlasil s Freudem v tom, že lidé musí projít specifickými vývojovými stádii ve vývoji osobnosti.
- Předpokládal, že Freud přecenil úlohu sexuálního vývoje ve vývoji osobnosti.
- Zahrnul do vývojové teorie celý běh života člověka.

- Erikson vycházel z předpokladu, že si jedinec musí vyřešit psychosociální konflikt-krizi v každém jednotlivém „věku“ (tj. vývojové etapě).
- Uspěje-li, může postoupit zdárně dále do dalšího věku.
- K prvním pěti vývojovým stadiím (shodná s Freudem- stadium orální, anální, falické, latentní a genitální) přidává další 3.

1. věk Důvěra x nejistota

- dítě získává pocit základní důvěry, učí se věřit svému sociálnímu okolí (pečující osobám).

Důležitá je stálost péče a kvalita vztahu matky (pečující osoby).

Úspěšné překonání-důvěra ve druhé, chuť objevovat okolí.

Neúspěšné-nedostatečný pocit bezpečí.

2. věk Autonomie x pocit studu a pochyby

Úspěšné zvládnutí tohoto období-pocit autonomie, víra ve své schopnosti.

Neúspěšné-stud, pochyby o sobě.

3. věk 3-6/7 let Vlastní iniciativa x pocity viny

Předškoláci se učí být iniciativní, zahajovat aktivity.

Vinu mohou pociťovat nad vlastní nezávislou aktivitou.

5. věk 15 let, tj. adolescence až raná dospělost

Identita x zmatení rolí (nejistota o své roli (kdo jsem)).

V adolescenci dochází k rozvoji vlastní identity-kdo jsem?

6. věk (tj. mladší dospělost) 20.-cca 35 let

Intimita x izolace

Intimita ve smyslu vztahu s druhým člověkem,
splynutím s ním.

Izolace-sklon vyhýbat se vztahům.

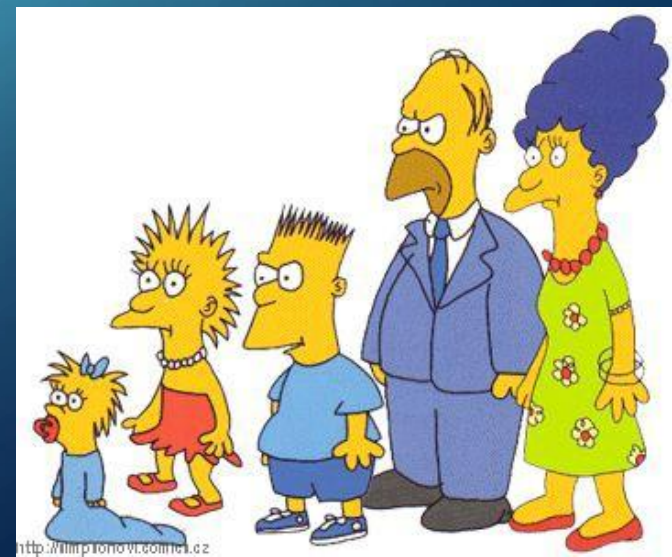

7. věk (tj. střední dospělost) 35let cca 55 let

Generativita x stagnace

Generativita ve smyslu péče o potomstvo, ale i v širším přesahu-tvořivost, přínos pro druhé.

Stagnace – malý nebo žádný zájem na tom přispět svému okolí, vytvářet pro ostatní.

8. věk (pozdní dospělost a stáří)

Integrita „já“ x zoufalství

Integrita ve smyslu moudrosti a přijetí vlastního životního příběhu.

Zoufalství-deprese nad uplynulým životem a úzkost ze smrti.

ZDROJE

- Plháková, A. (2004). Učebnice obecné psychologie. Praha: Academia.
- Nakonečný, M. (1997). Encyklopedie obecné psychologie (2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1., (1. vyd. v nakl. Vodnář, 1995, pod názvem Lexikon psychologie). Praha: Academia.
- https://is.muni.cz/el/1441/podzim2018/PVCKC_ZPS/um/Psychologicke_discipliny_pris_tupy_procesy.pdf
- Mikoska, P., & Novak, L. (2017). *Jak současná věda objevuje empatii—Transdisciplinární pohled na klíč k lidské duši [How the current science discovers empathy—Transdisciplinary view on the key to the human soul]*. (1. vyd., s. 213). Pavel Mervart.
- https://is.muni.cz/el/fsps/podzim2014/nk2002/PSYCHOLOGIE_LIDSKEHO_VYVOJE.pdf?lang=en